

Вадим Сергійович Селюков,

доктор юридичних наук, доцент,

Харківський національний університет внутрішніх справ,

кафедра поліцейської діяльності та публічного адміністрування;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6690-6484>,

e-mail: vadim.selyukov@gmail.com

ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ КІНОЛОГІЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ

У статті висвітлено основні проблемні питання, які виникають під час організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України. Сформовано авторське бачення основних способів і напрямів вирішення наявних проблем, особливостей діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану. Наголошено на нових перспективних напрямках застосування службових собак у Національній поліції та в інших структурах сектору безпеки та оборони. Запропоновано внесення змін до нормативної бази з метою упорядкувати застосування службових собак.

Ключові слова: К9, кінологічне забезпечення, службова кінологія, поліцейські кінологи, пошук трупів, пошук зброї, службові собаки на блокпосту.

Оригінальна стаття

*Собака – єдина істота у світі,
яка любить вас більше, ніж себе.*

Джош Біллінгс

Постановка проблеми

Війна в Україні, яка завдала безліч страждань, забрала багато людських життів, завдала значних економічних збитків, спричинила соціальні негаразди, сформувала нові виклики в діяльності всіх без винятку служб та життєдіяльності людей в Україні. Наші захисники та захисниці нині боронять терени України, використовуючи велику кількість озброєння та боеприпасів. Однак хочемо зосередити увагу на особливостях використання службових собак особовим складом Національної поліції України (далі – НПУ). Адже «при всій повазі до історії собак на війні найбільш розповсюджений і поважний собачий фах – це використання собак у поліцейських цілях» [1, с. 12].

Стан дослідження проблеми

На жаль, тема забезпечення та організації кінологічної діяльності у правоохоронній сфері в Україні загалом не має достатньої кількості наукових розробок. Дослідження переважно стосуються окремих деталізованих об'єктів – методів підготовки, алгоритму розведення та

утримання, що не є сферою правової діяльності. З точки зору організаційного забезпечення діяльності та наявності значних прогалин у законодавстві з окресленого питання, це наукове дослідження хоча і не є універсальним, але має стати підґрунтям для подальшої практико-орієнтованої наукової розвідки.

Мета і завдання дослідження

Мета статті – дослідити наявні проблемні питання організації діяльності кінологічних підрозділів НПУ, а також деяких інших структур, визначити основні перепони та виклики, які стали актуальними в умовах збройного конфлікту, а також окреслити стратегічні напрями діяльності щодо їх усунення. *Завданнями* статті є: охарактеризувати стан кінологічного забезпечення в системі Національної поліції України в умовах воєнного стану; проаналізувати причини, які призводять до виникнення проблем, а також сформулювати можливі шляхи вирішення наведених проблем.

Наукова новизна дослідження

Новизною дослідження є вироблення обґрунтованих пропозиції щодо механізмів зменшення впливу негативних факторів, пов'язаних із правовим режимом воєнного стану, на діяльність кінологічних підрозділів, а також висвітлення реальних наявних проблем організаційного забезпечення кінологічної діяльності НПУ.

Виклад основного матеріалу

Відповідно до Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України одним із завдань кінологічних підрозділів НПУ є участь у забезпеченні публічної безпеки та порядку й охороні прав і свобод людини, а також інтересів суспільства та держави¹. Розглядаючи публічну безпеку та порядок як «урегульовану правовими та іншими соціальними нормами систему суспільних відносин, що забезпечує захист прав і свобод громадян, їх життя та здоров'я, попередження злочинів та проступків, повагу до честі й людської гідності, дотримання норм суспільної моралі і порядку» [2, с. 36], варто зауважити, що в загальних рисах практичної діяльності з реалізації цього завдання підтримання публічної безпеки та порядку охоплює всі наявні завдання кінологічних підрозділів НПУ. Як бачимо, разом із протидією та боротьбою зі злочинністю важливим напрямом діяльності кінологічних підрозділів є превенція, або попередження, а також виявлення протиправних дій осіб.

---

¹ Інструкція з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України : затв. наказом МВС України від 01.11.2016 № 1145 // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16> (дата звернення: 16.09.2023).

Численні переміщення людей територією України та поява великої кількості зброї, боеприпасів та вибухових речовин стали причиною зростання кількості фактів їх незаконного використання, зокрема перевезення, зберігання, навіть без мети застосовувати за призначенням. Додатково значного поширення набули факти незаконного обігу наркотиків у місцях проведення воєнних дій. Ці явища є складною проблемою для діяльності поліції, адже їх латентність зараз ускладнюється воєнним станом, розвитком новітніх технологій, використання яких дозволяє приховувати або «відбілювати» протиправну діяльність.

З огляду на складність процесів протидії цим явищам, особливо в умовах війни, важливим залишається аспект превенції, або попередження, вказаних видів правопорушень. Способів і методів превентивної діяльності існує доволі велика кількість, однак використання службових собак з огляду на ситуацію, що склалася, є виправданим, раціональним та ефективним.

Одразу варто наголосити на тому, що питання нормативного врегулювання використання службових собак у різних правоохоронних органах та «силових» структурах можна розглядати як тему для окремого дослідження. Нині існує багато колізій та прогалин у чинному законодавстві щодо підстав та порядку застосування або використання службових собак, однак у межах цього дослідження звернемо увагу виключно на організаційний та раціоналістичний аспекти використання службового собаки як засобу для виявлення та ідентифікації заборонених в обігу речовин, а також пошуку в окремих складних ситуаціях.

По-перше, що необхідно знати про службового собаку, щоб з'ясувати спектр можливостей, які можуть бути корисними для службової діяльності в системі правоохоронних органів? Головний засіб, який дає можливість ідентифікувати заборонені або шукані речі, – це нюх собаки. Отже, вивчення та розуміння механізму використання службового собаки є необхідними для всіх працівників правоохоронних органів. Собака здатен у тисячу разів краще за людину розрізнити запахи [3; 4; 5]. Однак, на відміну від людини, собаки не здатні зрозумілою мовою повідомляти про свої відчуття.

По-друге, важливим аспектом використання службового собаки стає результативність такого залучення. На жаль, в Україні склалася стала думка щодо негативної результативності залучення службового собаки до заходів, спрямованих на реалізацію службових завдань поліції. Враховуючи це, вкрай важливою залишається діяльність щодо популяризації службової кінології саме в системі правоохоронних органів.

По-третє, незначний обсяг знань у переважній більшості поліцейських щодо використання службових собак призводить до створення

ситуацій, коли на початку оперативних, розшукових дій чи огляду місця події рішення про застосування собаки не приймається, а в подальшому у форматі «а може кінолога запросимо?» викликається кінолог. Повертаючись до попередньої думки, знижується ефективність діяльності кінолога, яка пов'язана з об'єктивними, такими, що не залежать від кінолога та собаки, обставинами.

По-четверте, кількість кінологів у штаті органів НПУ є доволі незначною. Звідси і проблеми з оперативністю реагування поліцейських-кінологів на виклики та повідомлення, що надходять до поліції.

По-п'яте, важливо розуміти організаційну складову діяльності кінологічних підрозділів НПУ та шляхи координації і взаємодії всіх підрозділів та служб із кінологічним підрозділом.

Переходячи до викладення основного матеріалу, варто наголосити, що під час висвітлення ми систематично будемо звертатися до вищевказаних питань з метою конструктивних висновків щодо особливостей застосування службових собак НПУ.

Спектр використання службових собак різний, виходячи зі змісту Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України. Однак у ст. 45 Закону України «Про Національну поліцію» зазначено інше: службового собаку можливо застосувати під час патрулювання; переслідування та затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення; під час конвоювання (доставлення) затриманої або заарештованої особи; для відбиття нападу на особу та/або поліцейського¹. У Законі відсутні згадки про застосування спеціальних службових собак для пошуку окремих видів речей.

З огляду на те, що у 2023 році службові собаки Дафні та Шері з бригади «Червона Калина» були нагороджені медалями «За віддану службу»², варто ще раз вийти з пропозицією внесення окремої статті до Закону України «Про Національну поліцію» щодо підстав та порядку застосування службових собак і службових коней. Адже, хоча собаки й обліковуються в бухгалтерських обліках як майно, що стоїть на балансі, їх варто розцінювати як повноцінних бойових одиниць, особливо в умовах воєнного стану.

Воєнні дії, як уже наголошувалось, сильно вплинули не лише на організацію служби сектору безпеки та оборони, змін зазнала і

---

¹ Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 16.09.2023).

² Службові собаки Дафні та Шері з бригади «Червона Калина» нагороджені медалями «За віддану службу» // Спартан : сайт. 18.05.2023. URL: <https://sptn.army/5afFd8/> (дата звернення: 16.09.2023).

правоохоронна сфера діяльності держави. З перших днів війни Україну захлиснула хвиля переселенців та стихійного переміщення людей і речей територією України. Всім зрозуміло, що кількість незаконно переміщених речей та предметів під час такого хаосу значно збільшилась, що негативно впливає на стан правопорядку та безпеки, зокрема національної. Якщо за часів АТО/ООС поліцейські службові собаки використовувалися на блокпостах тільки на лінії розмежування в Луганській та Донецькій областях, то нині питання використання службових собак набуло більшої актуальності. Із чим це пов'язано? По-перше, на початку війни відбувся значний відтік населення зі східних регіонів, які всіма можливими шляхами тікали від бойових дій. У цей час значно активізувалась злочинність, у сум'ятті збільшилась кількість незаконного перевезення вогнепальної зброї, боєприпасів, наркотичних та психотропних речовин. По-друге, поява значної кількості нелегальної, зокрема трофейної, зброї, яку мають люди і майже вільно переміщують країною. По-третє, збільшення кількості замінованих або вибухонебезпечних територій, що потребують швидкого обстеження. Складність пошуку вибухонебезпечних предметів полягає в їх великій кількості, небезпеці під час проведення огляду вказаних територій, а також у способах розміщення вибухонебезпечних предметів на глибині в землі. По-четверте, собак почали більш інтенсивніше використовувати на блокпостах, які обладнані по всій території України. Це велике навантаження на кінологічні підрозділи всіх правоохоронних і військових структур, адже кількість кінологічних розрахунків за час війни значно не збільшилась. По-п'яте, виконання небезпечних і складних завдань стає причиною ушкоджень та захворювань службових тварин, що так само зменшує інтенсивність виконання завдань, покладених на кінологічні підрозділи.

Переходячи до проблем, які нині постали перед кінологічними підрозділами НПУ, варто додати, що кінологічне забезпечення враховує такий напрям, як племінне розведення, яке в поліції забезпечувалося функціонуванням Ірпінського племінного центру. На жаль, на початку збройної агресії цей кінологічний підрозділ було суттєво пошкоджено внаслідок ворожих атак, що призвело до ускладнень у його подальшій діяльності. Натомість у 2022 році на Хмельниччині почав функціонувати племінний розплідник службових собак, а згодом відновив роботу й кінологічний підрозділ в м. Ірпін Київської області. Важливо наголосити, що діяльність кінологічної служби щодо комплектування структурних підрозділів якісним поголів'ям службових собак є дуже важливим напрямом роботи, яка має здійснюватися системно, комплексно, безперервно й ефективно. В умовах війни такий процес має лише нарощувати потужності з метою

повноцінного забезпечення службовими собаками кінологічних підрозділів.

Оцінюючи кількість злочинів, що нині вчиняються в регіонах, де ведуться бойові дії, головним викликом для службових собак є напруженість роботи (збільшення кількості випадків залучення службових собак). Це, з одного боку, є позитивним моментом, адже собаки не втрачають навичок, а постійно підкріплюють їх практичними реальними діями. З іншого – службова діяльність поліцейського собаки вимагає багато енергії та зусиль, що в умовах значної інтенсивності призводить до його знесилення і, як наслідок, до зниження якості його роботи. Останнє може мати негативні наслідки у вигляді втрати людського життя, яке відповідно до Конституції України¹ є найвищою соціальною цінністю, а робота поліції безпосередньо спрямована на забезпечення нормальних умов існування людей. Також складною є обстановка проведення розшукових чи пошукових заходів за участі кінолога з собакою. Часті повітряні тривоги, вибухи, обстріли – це ті фактори, які відволікають собак від пошуку, а інколи спричиняють стрес у собак. Подальша робота такої собаки може бути неефективною та марною. Зрозуміло, що за час війни кінологічні підрозділи врахували ці проблеми та здійснюють підготовку собак до стресових ситуацій, однак нормативи праці собак у регіонах України досі не змінені. Варто нормативно врегулювати час роботи та особливості утримання службових собак у регіонах, які перебувають під постійними обстрілами, а отже, наявна підвищена загроза.

Збільшення кількості випадків переміщення вогнепальної зброї, вибухівки та боєприпасів є одним із пріоритетних викликів для кінологічних підрозділів. Їх пошук та виявлення ускладнюється тим, що собака шукає не сам предмет, а його запах. А, як відомо, працівники сектору безпеки та оборони постійно перебувають у стані повної бойової готовності, що серед іншого передбачає безперервне носіння вогнепальної зброї. У тому разі, коли поліцейських (або кінолог з іншого центрального органу виконавчої влади) у бойових умовах перебуває із собакою, останній постійно уловлює запах зброї (а можливо, і вибухових речовин на озброєнні), що негативно впливає на результати пошуку. Тобто, якщо собака постійно відчуває запах зброї і йому додатково ставлять завдання з її пошуку в окремих зонах (транспортних засобах), то це може спричинити зниження ефективності такої діяльності. Із цього випливає, що порядок розміщення службового собаки під час виконання тривалих бойових завдань, особливо

---

¹ Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // БД «Законодавство України» // ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 16.09.2023).

якщо йдеться про пошук зброї та вибухівки, має бути організовано з урахуванням оточення, яке, як вище наголошувалося, може стати причиною зниження ефективності його діяльності (пошуку).

Наступним і дуже важливим викликом є налагодження порядку взаємодії кінологів та працівників поліції (така сама ситуація й в інших центральних органах виконавчої влади). Як відомо, нормативно визначено, що застосування службового собаки як спеціального засобу можуть здійснювати виключно ті поліцейські, які пройшли спеціальну підготовку (ч. 2 ст. 45 Закону України «Про Національну поліцію»)¹. Аналогічна ситуація склалася в інших правоохоронних органах та секторі оборони. Водночас в Україні суттєво змінилася спрямованість функцій сектору безпеки та оборони, і, як наслідок, потреба у збільшенні кількості кінологічних розрахунків.

Функціонування окремих кінологічних підрозділів передбачає наявність дієвої взаємодії між кінологом та спеціалістом з іншого підрозділу. У цьому разі головною умовою ефективною та оперативною взаємодії є вдало реалізовані логістичні питання в поєднанні з достатньою кількістю кінологічних розрахунків. Однак велике навантаження та кількість ситуацій, які виникають сьогодні, не відповідають кількості наявних кінологічних розрахунків. Шляхами вирішення цієї проблем є або збільшення чисельності кінологів у кінологічних підрозділах, або створення посад кінологів в інших структурних підрозділах. Останній варіант, з одного боку, є більш виправданим з точки зору врегулювання логістичних питань та оперативності взаємодії, а з іншого – ускладнюється процес систематичного тренування та вдосконалення навичок як кінолога, так і собаки. Крім того, у цьому разі кінолог структурного підрозділу в обов'язковому порядку має пройти спеціальну підготовку.

Ще одним важливим аспектом кінологічного забезпечення сучасної правоохоронної та оборонної діяльності є пошук захоронень і протимінна діяльність кінологічних підрозділів. Службові собаки, які натреновані на пошук трупів, є доволі малочисельною категорією в кінологічних підрозділах. Так само й протимінна діяльність, яка значно відрізняється від пошуку вибухових речовин і є новим форматом застосування службових собак, що раніше був притаманний виключно окремим підрозділам Збройних Сил України.

Висновки

Підсумовуючи викладене, хочемо зауважити, що сучасні виклики, які поставили перед Україною та її правоохоронною системою,

---

¹ Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 16.09.2023).

значно змінили вектор і формат діяльності кінологічних підрозділів НПУ та інших силових структур. Одним із ключових напрямів роботи у сфері вдосконалення кінологічного забезпечення вбачається розширення штату та видів діяльності службових собак, а також вирішення питання щодо точкового навчання осіб в окремих, не кінологічних підрозділах з метою повноцінного кінологічного забезпечення поліцейської діяльності за усіма напрямами.

Список бібліографічних посилань: **1.** Кінологічна служба в ЗСУ та інших силових структурах: історична довідка та сучасний стан, військова ветеринарна медицина, нормативно-правове регулювання, особливості під час воєнного стану / уклад.: І. М. Коропатнік, М. А. Микитюк, О. О. Павлюк, С. В. Петков. Київ : Професіонал, 2023. 466 с. **2.** Барба В. Є. Поняття публічної безпеки і порядку як об'єкта взаємодії територіальних підрозділів Національної поліції з органами місцевого самоврядування. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2018. № 4, ч. 1. С. 32–36. **3.** Селюков В. С. Адміністративно-правові засади кінологічного забезпечення правоохоронної діяльності в Україні : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Суми, 2020. 42 с. **4.** Влад В. Ф. Використання одорологічних знань та навичок під час досудового розслідування. *Juris Europensis Scientia*. 2022. Вип. 3. С. 106–109. DOI: <https://doi.org/10.32782/chern.v3.2022.19>. **5.** Гиль М. І., Коновалов О. В., Агапова Є. М., Сусол Р. А. Дресування собак : навч. посіб. Одеса : ОДАУ, 2010. 296 с.

Надійшла до редколегії 18.09.2023

Прийнята до опублікування 06.10.2023

Seliukov V. S. Problems of the activity of canine units of the National Police in the conditions of war

The article highlights the main problematic issues that arise during the organization of the activities of the canine units of the National Police of Ukraine. The author's vision of the main ways and directions of solving the existing problems and peculiarities of the National Police's activities in the conditions of martial law has been formed. Emphasis is also placed on new promising directions for the use of service dogs in the police and other structures of the security and defense sector. Amendments to the regulatory framework are proposed to regulate the use of K9 units.

These conclusions should become the basis for the initial scientific development of the issue of using service dogs, and subsequently for the practical implementation of the developed provisions. This, in turn, will allow the functions and tasks of canine units to be implemented at a qualitatively new level.

It has been determined that the main problematic issues that arise today are: significant movements of people on the territory of Ukraine and the appearance of a large number of weapons, ammunition and explosives lead to an increase in the number of facts of their illegal use, including transportation, storage even without the purpose of using them for their

intended purpose. In addition, the facts of illegal drug trafficking in the places of hostilities, cases of the involvement of service dogs of the National Police in anti-mine activities and the search for corpses and places of mass burials have become increasingly widespread.

Currently, there are many conflicts and gaps in the current legislation regarding the grounds and procedure for the use of service dogs, however, in the course of this article the focus will be solely on the organisational and rational aspects of using a service dog as a means of detecting and identifying illicit substances, as well as for conducting a search in certain difficult situations.

One of the key areas of activity in the field of improving canine support is the expansion of the staff and areas of use of service dogs, as well as addressing the issue of targeted training of individuals in certain non-canine units in order to fully support police activities in all areas.

Key words: K9, canine support, service canine, police canines, search for dead bodies, search for weapons, service dogs at the roadblock.

